

УДК 94(477.85/.87):338.45 "XIX-XX"

ББК 63.3 (4 Укр)

Кланчук В.М.

**ПРОМИСЛОВЕ ВИРОБНИЦТВО БУДІВЕЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ,
СКЛА ТА СОЛІ НА ГУЦУЛЬЩИНІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX –
ПЕРШІЙ ТРЕТИНІ XX СТ.**

Гуцульщина багата різними корисними копалинами. Насамперед, це нафта, кухонна та калійна солі, будівельні камінь та глина, кварцові піски, залізні руди тощо. Важливими для промисловості були й водні ресурси. Виробництво продукції з місцевих корисних копалин відоме ще з середньовіччя, але промисловим його можна вважати лише з кінця XIX – початку XX століть. У статті висвітлюються стан та проблеми виробництва будівельних матеріалів, скла та солі, застосування сили води на Гуцульщині, особливо в її північній частині. Характеристика промислового виробництва опирається, перш за все, на оригінальні детальні матеріали автора з верхнього Припруття та дані архівів по Східній Галичині.

Ключові слова: Гуцульщина, Східна Галичина, виробництво, кухонна сіль, скло, цегла, дахівка, кар'єр, млин.

Постановка проблеми. Гірські хребти Гуцульщини були багатими на різні корисні копалини. Насамперед, це нафта, кухонна та калійна солі, будівельні камінь та глина, кварцові піски, залізні руди тощо. Виробництво продукції з місцевих корисних копалин відоме ще з середньовіччя, але промисловим його можна вважати лише з кінця XIX – початку XX століть. У статті ми торкнемось лише виробництва будівельних матеріалів, скла та солі.

Огляд літератури. Деякі дані про промисловість Гуцульщини знаходимо в працях В. Шухевича, В. Грабовецького, М. Лаврук, у колективних монографіях «Гуцульщина: історико-етнографічне дослідження» та «Історія Гуцульщини» під редакцією М. Домашевського. Нижче подаємо

характеристику промислового виробництва, опираючись, перш за все, на власні детальні матеріали з верхнього Припруття та дані архівів по Східній Галичині.

Виклад матеріалу.

Цегельні та дахівкарні. Перші дані про розвиток цегельної промисловості зустрічаються з другої половини XIX століття. Тоді функціонували двірська цегельня у Старому Косові та цегельне підприємство в Старих Кутах¹.

Перші відомості про цегельні у долині Пруту походять з 1912 року², коли згадується підприємство Давіда Блая та Міхала Ровінського.

В 1924 році в Середньому Майдані діяла дахівкарня діди́ча Мойсея Боднара, де працювало 4 робітники, що виготовляли до 40-50 тисяч дахівок в рік. В цей же час цегельня Р.Бухенвальда у Делятині випускала щорічно до 500 тисяч цегли³.

В 1926 році у Делятині функціонувала цегельня «Спілки управнених», вона вже була старою, а тому в 1933 році виникла потреба будівництва нової цегельні. За проектом тут мала бути одна піч об'ємом 240 м³, в якій протягом 16 днів можна було випалювати до 60 тисяч штук цегли. Обслугову цегельні складали лише 3-5 робітників⁴. Будівництво нової цегельні велось з 3 червня до 13 листопада 1933 року. Освячення відбулось 25 травня 1934 року. 14 квітня 1938 року цегельню орендувала місцева парохія з метою виготовлення цегли для будівництва нової церкви у Делятині⁵.

Каменоломні та кар'єри. У 1902 році згадується⁶, що згідно з контрактом від 23 серпня 1902 року Ян Коллер з Яремче в каменоломні на Дрібці (в той час – с.Ямна) добував колений камінь. За 1 м³ коленого каменю він платив Дирекції лісів 45 центів. В 1905-1908 роках ним видобуто та вивезено: в 1905 році 2136, в 1906 – 2478, в 1907 – 2867 та в 1908 році – 594 м³. Загалом ця сума склала 8075 м³.

В 1912 році підприємець Володимир Левицький добував у Дорі пісок, Шулім Орнштайн у Добротові та Шльома Коффер у Делятині – гравій⁷.

Млини. Виробництво муки в другій половині XIX століття належало до найрозвиненіших галузей промисловості Східної Галичини. На тогочасній Гуцульщині функціонувало чимало млинів. Вони були зосереджені в 7 населених пунктах Косівщини (12 водяних млинів). Загалом у Східній Галичині діяли понад 1200 водяних млинів. В середині XIX століття подекуди почали використовуватись, поряд з водяними та вітровими, ще й парові млини. Вже в 1865 році в Східній Галичині працювало 12, а в 1870 – 21 паровий млин. На Косівщині 12 млинів працювало на каменях і 4 – на ступах. За статистичними даними, в 1906 році тут діяло 24 водяних і 1 паровий млини, а на Надвірнянщині – 28 водяних, 1 паровий і 1 газовий млини⁸.

В 1861 році зарядові лісів та домен у Делятині належали⁹:

Секції	Кількість		Орендна плата, золоті	
	Млинів	Коліс	1855-1858	1858-1861
Делятин, Заріччя	2	9	4294	2226
Гориш, Луг, Дора	3	3	472	229
Ослави, Чорний Потік	4	4	651	308
Ланчин, Саджавка, Добротів	4	11	2393	1963
Разом:	13	27	7812	4726

Орендні ціни по конкретних млинах виносили:

Населений пункт	Кількість		Орендна плата, золоті рейнські
	Каменів	Ступ	
Делятин	5		1947
Заріччя	4		1313
Гориш	1		116
Луг	1		117
Дора	1	1	127
Білі Ослави, горішняк	1	1	123
Білі Ослави, долішня	1	1	123
Чорні Ослави	1		116
Чорний Потік	1		116
Ланчин	4		1129
Ланчин	1		118
Добротів	3		470
Саджавка	3		470
Разом:	27	3	6269

Млин в долішній частині Білих Ослав, що було збудовано на р.Ославі в 1844-1845 роках, в 1864 році оцінювався в 376 золотих. Такий же млин в горішній частині Білих Ослав (збудовано в 1857-1858 роках) в цьому ж році

оцінювався в 357 золотих. Приблизно такі ж ціни були на млин в Чорних Ославах (збудовано в 1861 році) – 319 золотих та Чорному Потоці (збудовано в 1858 році) – 364 золоті.

В 1869-1871 роках тартак і млин на р.Перемиска в Делятині орендував М.Зухер, а в 1872-1874 роках – Т.Фішель¹⁰.

В 1886 році в Надвірнянському повіті водні колеса використовувались на 47 млинах та 5 тартаках¹¹.

В 1912 році у долині верхнього Пруту функціонували млини в Делятині – Х.Бльоха, Яремчі – Г.Шнайдера, Ланчині – державного тартаку та в Середньому Майдані – М.Авгенбліка та А.Зілинського¹².

В 1926-1927 роках тут нараховувалось 15 патентованих мельників¹³.

Скляні гуті. Про виробництво скла у Східній Галичині згадувалось ще з початку ХІХ століття. В 1819 році писалося, що частина лісу в Тлумачиках (2177 моргів) в 1807 році орендовано для Гути скла і 9 будинків. Для адміністрації були: будинок для комісаріату, будинок для касира, будинок для працівника магазину та будинок для фабриканта¹⁴.

Декретом від 24 червня 1839 року Краєва губернія у Львові дозволила Феліксові Вільгельмові Гольберштамові відкрити в Середньому Майдані скляну гуту. 9 листопада 1853 року з проханням дозволити йому продовжувати виробництво скла звернувся Лазар Дубс, на що була дана згода 9 травня 1854 року. До речі, збереглась маленька сургучева печатка цього власника¹⁵.

Скляна гута в Горішньому Майдані з фабричними забудовами, будинками склярів і помешканням власника Зигмунда Півкі виглядала як мале містечко серед лісової пустелі¹⁶.

В 1856-1870 роках всього в Східній Галичині було 9-11 склозаводів. Один з них в 1857 році почав діяти у Микуличині. Це було дрібне приватне підприємство, що належало баронам Г. і Ф. Бухтуемам. Робітники виробляли скло та інші скляні вироби найкращого сорту¹⁷.

В 1885 році згадуються наступні скляні гуті¹⁸: Л.Дубса у Середньому Майдані з водним кругом; працювали – 31 мужчина, 3 жінки та 18 підлітків протягом 160 днів на рік; З.Півкі в Горішньому Майдані; працювало 10 печей, верстат для шліфування скла; 10 мужчин, 3 жінки та 5 підлітків працювали 200 днів на рік; Г.Рогана в Микуличині; працювало 22 мужчини, 4 жінки та 6 підлітків.

Скляна гута у Горішньому Майдані в 1890 році для виробництва скла використовувала¹⁹: 300 тонн піску, 100 тонн соди, 10 тонн поташу, 12 тонн вапна, 30 тонн вогнестійкої глини на суму 15124 золотих, 4 тисячі сажень дров на суму 10000 золотих (разом – 25124 золотих). Випуск скла складав 15 тисяч пудів дутого скла та 6 тисяч пудів – листового. Дувачі, тафельники, мулярі, формувальники отримували 18-20 центів на день за 1 пуд скла, змішувачі, машиністи, кочегари, помічники – 35-50 центів. Правда, з них вираховували по 10 золотих в рік за проживання.

На скляній гуті в Середньому Майдані в 1898-1909 роках²⁰ працювало: 1898 – 69, 1907 та 1909 – по 64 робітники. В 1901 році робітники працювали 3,5 зміни по 12 годин на тиждень, а заробітна плата складала на тиждень: тафельники (2 чоловіки) – акордно по 40-50 корон, помічники тафельників (5) – по 10 корон, дувачі (9) – по 34-36 корон, випрямлювачі тафель (2) – по 18 корон, пакувальник (1) – по 12 корон, кочегари (2) – по 7 корон, майстер (1) – 75-80 корон. В 1908 році їх платня була: тафельники (5 чоловік) – акордно по 50 корон, помічники тафельників (5) – по 10 корон, дувачі (16) – по 25-30 корон, помічники дувачів (24) – по 10 корон, випрямлювачі тафель (2) – по 12-15 корон, пакувальник (1) – по 15 корон, кочегари (2) – по 7 корон, поденні робітники (4) – по 1,5-2,5 корон за день, майстер (1) – 35-45 корон. В 1907 році головний будинок скляної гуті згорів, проте в 1908 році його відбудували.

В 1924 році дідич М.Боднар подав старості прохання на видачу дозволу на ведення гуті, тартаку та млина²¹. В 1928 році староста вимагав плану та опису гуті з погрозою, що при неподанні цих матеріалів, розпорядиться

закрити гуту. Документи були подані і 14 січня 1929 року проведено огляд гуту та встановлено, що зміна на гуті тривала по 12 годин²².

В «Pamiętniku Towarzystwa Tatrńskiego»²³ говорилося, що у Микуличині є скляна гута. Про цю гуту згадував і Я.Дзендзелевич²⁴.

В 1912 році Перша галицька гута у Горішньому Майдані (Боднар, Наглер, Звібель) випускала листове скло, пляшки, скло до ламп, стакани, є 1 мотор і 2 печі газові системи Сіменса. Тут працювало 250 робітників²⁵.

Цього ж року у Середньому Майдані «Нагель Ізраель державна гута скла» (Блан і Епштайн у Кракові і Рубінштайн у Львові) випускала листове скло, пляшки, аптечну тару. Тут працювало 60 робітників²⁶.

Вироби галицьких скляних гут були дуже низької якості. Лише завод в Микуличині виробляв високоякісне віконне скло, що майже не поступалось перед богемським²⁷.

Солеварні. Соляне виробництво має свою багатовікову історію. До середини ХІХ століття сіль в досить великих розмірах продукували лише урядові солеварні в Косові і Делятині (щорічно – до 7 тисяч тонн). Проте, сіль втридорога продавалась селянам через спекулянтів. Місцеві жителі впродовж декількох днів, а то й тижнів стояли з возами в чергах біля Косівської і Делятинської солеварень. Це викликало незадоволення жителів краю, оскільки ще в багатьох місцях відкривалися поклади солі, які чомусь було заборонено використовувати. З часом в Уторопах і Ланчині солеварні відновлено. Великі запаси соляних джерел було відкрито в околицях Космача, Пістині, Жаб'я. Обмеження використання солеварних джерел видно хоч з того, що в 1810 році в Східній Галичині добувалися сіль у 20 родовищах із 500 наявних, у 1860 році на 8, а в 1875 – на 9 родовищах²⁸.

Дещо детальніше дамо характеристику так званої «Делятинської солі». До ХVІІІ століття включно багато жителів цього краю займалось домашнім виварюванням та торгівлею солі. Детальні описи солеваріння на Делятинщині (північна Гуцульщина) беруть свій початок з 1728 року²⁹, коли

згадані соляні бані в Делятині, Лосіві Делятинській, Білих Ославах та Ланчині.

В 1783 році в Галичині діяли 3 солеварні індентантури (dozorstwa) – самбірське, делятинське та коломийське. В делятинському були найбільші родовища солі: Калуш, Рожнятів, Красна, Петранка, Россільна, Тисмениця, Манява, Солотвино, Молодьків, Маркова, Сопів, Надвірна, Ключів, Яблуниця, Березів та Делятин³⁰.

Цікаву інформацію про запаси солі в Делятині наводить Б.Гаккет³¹: «Делятин має зі сходу масу соляних джерел, при яких побудовані більші чи менші варильні. Нараховується 14 черенів, але в самій місцевості (Делятині – авт.) є лише одне головне джерело, що дає достаточну суровицю... Всюди разом виготовляється від 12 до 20 тисяч центнерів солі... З уваги на зменшення солі, деякі сусідні підприємства були змушені припинити своє існування, що могло би статися і з цим головним підприємством у Делятині, де над багату суровицю, що витікає джерелом, підвели солодку воду, щоби звільнивши нижче залеглі глини від цього корисного дару природи, використати його. А між тим від попередніх урядників я довідався, що все це не допомагає, бо, оскільки солодка вода є легшою від суровиці, то треба було би лише глибше опустити чернаки, щоби повністю увійти в суровицю, а (температуру – авт.) води піддержувати при 18°... Те, що в згаданому Делятині ново заложена солеварня має хибу, як і всі інші нові, то є іменно те, що її дещо завеликі черени є занижкі. Будівничі цих будинків, мабуть у шкільних роках у гірничих школах мало навчилися з пірометрії, якщо вони дорогі будинки разом і зокрема так погано заклали; до того ж вони є дуже втомлюючими для робітників; спричинюють великі перевитрати дерева і кожній такий будинок щодня наражується на ризик спопеління, як це, нажаль, уже мало місце недавно в цій місцевості. Крім того вони вимагають підвищення дахів на 1-2 сажні та віддалення від них отворів на дим. В однім таким низькім будинку стоять тепер 9 черенів. Колодязь суровиці має тут

лише 8 сажнів глибини... Один сажень дров дає тут всього 18-19 соток солі...».

Отже, австрійська адміністрація закрила більшість солеварень та соляних криниць (1786 рік – у Лосевій, 1788 – в Заріччі, 1789 – у Красній, 1790 – у Шевелівці, 1791 – в Білих Ославах), залишились діяти лише солеварні в Делятині та Ланчині, де постійно працювало, відповідно, 80 та 60 робітників. Останні працювали по 12 годин щоденно, заробляючи в рік по 600-800 золотих. Щорічний випуск солі на цих солеварнях в ХІХ столітті складав (тонни)³²:

Роки	Делятин	Ланчин
1807	3152	2405
1813	514	166
1870	5203	3383
1880	3681	4290
1890	3076	3871

Вартість виробленої солі складала 200-500 тисяч золотих, а зарплата робітників – 50-70 тисяч в рік (різниця йшла у державну скарбницю).

У 1828-1848 роках солеварня у Делятині не згадувалась, діяла лише солеварня у Ланчині³³.

В 1862 році в Делятині функціонувала Франц-Йосиф-саліна, а в Ланчині – салінеамт під керівництвом Йозефа Хааса³⁴. Про значні поклади солі під Делятином пише М.Кельб³⁵. З шахти Франца Карла за 34 години добуто 4319, а з шахти Єлизавети протягом 31 години – 3943 кубічні стопи суровиці (1 стопа – 0,3 м; кубічна стопа – 0,027 м³), тобто, відповідно, 116 та 106 м³.

В 1877 році на солеварнях у Делятині та Ланчині працювали³⁶:

Посада	Делятин	Ланчин
Завідуючий	М.Кельб	Е.Мімлер
Гутмайстер	Л.Рогавський-Рогошин	Г.Флехнер
Практикант	Е.Нехай-Фельзайс	
Лікар	Ф.Сланіна	
Магазинер	Ф.Єлінек	
Контролер	Ф.Фішер-Фішерінг	
Доглядачі черенів	2	1
Вимірювач	1	
Возний	1	
Робітники	22	48

В 1879 році картина виглядала так³⁷:

Посада	Делятин	Ланчин
Завідуючий	Е.Мімлер	П.Рогойський
Гутмайстер	Л.Рогавський	Г.Флехнер
Практикант	Е.Нехай-Фельзайс	
Лікар	Ф.Сланіна	
Доглядачі черенів	2	1
Вимірювач	1	
Возний	1	
Робітники	22	48

На виварювання солі в Делятинській солеварні використали 838 м³ бука, 3657 м³ берези, вільхи та ялиці, 60 м³ вільхи та осики; у Ланчині – 106 м³ дуба, 524 м³ бука, 6186 м³ берези, вільхи та ялиці, 1646 м³ вільхи та осики³⁸.

В 1897 році³⁹ собівартість 1 кг солі складала 1,5 крейцера, а продажна ціна – 9 крейцерів !

Ф.Бужак⁴¹ в 1910 році писав, що 4 саліни (Болехів, Долина, Дрогобич та Ланчин) для виварювання солі використовували тільки натуральну солянку (суровицю), а солеварні у Стебнику, Делятині, Калуші і Косові – багатючі запаси ропи з вмістом солі 25-60%, що розташовані в 22 підземних коморах, з яких використовуються тільки 14 об'ємом 610 тисяч гектолітрів (1 гектолітр – 100 літрів). Семирадський⁴² в 1923 році згадував, що поклади солі в Делятині досягають глибини 2000 метрів; потужність пластів – 16-20 метрів (180-220 тисяч гектолітрів кожен); щорічний випуск продукції може досягати 50-60 тисяч центнерів.

Слід зауважити, що солеварня у Делятині під час I світової війни була зруйнована і вже не відновила своєї діяльності.

Видобуток солі на солеварні у Ланчині складав (центнери)⁴³:

Солеварня	1913	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1934	1935
Ланчин	44600	45480	56130	57430	59210	48470	42520	15120	14500

Висновок. Наведені матеріали про розвиток видобувної промисловості Східної Галичини свідчать про неабияку зацікавленість тодішньої адміністрації у використанні природних багатств краю. Тим паче, що дешева робоча сила дозволяла отримувати величезні прибутки.

1. karpaty.lviv(www. karpaty.lviv.ua).

2. Skorowidz przemyslowo-handlowy królestwa Galicyi. – Lwów, 1912. – Wyd. II. – S. 438-451.

3. Івано-Франківський обласний державний архів (далі – ІФОДА). – Фонд 2. – Опис 10. – Справа 73.
4. ІФОДА. – Фонд 262. – Опис 1. – Справа 441. – Листи 1-15.
5. Домашній архів Клапчуків (далі – ДАК). – Фонд 10. – Опис 7. – Справа 1.
6. Центральний державний історичний архів у Львові (далі – ЦДІАЛ). – Фонд 169. – Опис 1. – Справа 438. – Листи 4-62; ЦДІАЛ. – Фонд 169. – Опис 1. – Справа 639.
7. Skorowidz przemyslowo-handlowy królestwa Galicyi. – Lwów, 1912. – Wyd. II. – S. 394-395.
8. karpaty.lviv(www. karpaty.lviv.ua).
9. ЦДІАЛ. – Фонд 169. – Опис 1. – Справа 29. – Листи 7, 9-10, 72-75.
10. ЦДІАЛ. – Фонд 169. – Опис 1. – Справа 68. – Листи 45-47.
11. Podręcznik statystyki Galicyi 1886. – Lwów, 1887.
12. Skorowidz przemyslowo-handlowy królestwa Galicyi. – Lwów, 1912. – Wyd. II. – S. 675-680.
13. Księga adresowa Polski 1926/1927. – S. 1772-1838.
14. ЦДІАЛ. – Фонд 20. – Опис VI. – Справа 103. – Лист 18.
15. ЦДІАЛ. – Фонд 146. – Опис 90. – Справа 238. – Листи 36, 40-41.
16. Dziędzielewicz J. Wycieczki po Wschodnich Karpatach/Pamiętnik Towarzystwa Tatrńskiego. – 1877. – Tom II. – Część 1. – S. 47.
17. karpaty.lviv(www. karpaty.lviv.ua).
18. Słownik geograficzny Królestwa Polskiego. – 1885. – T. VI. – S.866-868.
19. ЦДІАЛ. – Фонд 165. – Опис 4. – Справа 194. – Листи 3-4.
20. ІФОДА. – Фонд 262. – Опис 1. – Справа 227. – Листи 1-3, 7.
21. ІФОДА. – Фонд 262. – Опис 1. – Справа 227. – Листи 11.
22. ІФОДА. – Фонд 262. – Опис 1. – Справа 227. – Листи 18.
23. Pamiętnik Towarzystwa Tatrńskiego. – 1877. – Tom II. – Część 1. – S. 35.
24. Dziędzielewicz J. Wycieczki po Wschodnich Karpatach/Pamiętnik Towarzystwa Tatrńskiego. – 1877. – Tom II. – Część 1. – S. 51.
25. Skorowidz przemyslowo-handlowy królestwa Galicyi. – Lwów, 1912. – Wyd. II. – S. 422-423.
26. Там само.
27. karpaty.lviv(www. karpaty.lviv.ua).
28. Там само.
29. Львівська наукова бібліотека АН України. – Відділ рукописів. – Фонд Бурштинського замку. – № 19/III. – Аркуш 1. – Лист 1.
30. Rocznir statystyki przemyslu i handlu krajowego. – Lwów, 1888. – Zeszyt 10. – Cz. 1. – S. 83.
31. Hacquet B. Neueste physikalisch-politische Reisen in Jahren 1788 und 1789 durch die Dacischen und Sarmatischen oder Nordlichen Karpathen. – Nürnberg, 1791. – T. II. – S. 239-242.
32. Szajnocha W. Plody kopalne Galicyi. – Lwów, 1899. – T. II. – S. 56-85; ЦДІАЛ. – Фонд 146. – Описи 7. – Справа 726. – Листи 18-19, 72-73.
33. Schematismus des Königreiches Galizien und Lodomerien für das Jahr 1828. – Lemberg, 1828. – S. 135-138; Provinzial-Handbuch der Königreiche Galizien und Lodomerien für das Jahr 1848. – Lemberg, 1848. – S. 210.
34. Handbuch des Statthalerei-Gebietes in Galizien für das Jahr 1862. – Lemberg, 1862. – S. 203-205.
35. Kelb V. Die Sooleguellen von Galizien/Jahrbuch der kaiserlich-königlichen Geologischen Reichsanstalt. – Wien, 1876. – Band XXVI. – S. 135, 149-156.
36. Szematyzm królestwa Galicyi i Lodomeryi na rok 1877. – S. 163.
37. Szematyzm królestwa Galicyi i Lodomeryi na rok 1879. – S. 148.
38. Rocznir statystyki przemyslu i handlu krajowego. – Lwów, 1888. – Zeszyt 10. – Cz. 1. – S. 84.
39. Громадський голос. – 15.1.1897. – С. 10.
40. Die Salinen Österreich im Jahre 1900. – S. 126-127, 157-159, 164-165, 167, 170, 172, 175, 179-180, 198-201, 203, 242-243, 264-265, 318-319.
41. Bujak F. Galicya. – Warszawa, 1910. – Tom II. – S. 73-74.
42. Siemiradzki J. Plidy kopalne Polski. – Lemberg, 1923. – S. 150.
43. Przemysl i handel. – 1929. – Zesz. 22. – S. 955; Polska gospodarcza. – 1932. – Zesz. 10. – S. 279; ІФОДА. – Фонд 58. – Опис 1. – Справа 74. – Лист 4; ІФОДА. – Фонд 58. – Опис 1. – Справа 81. – Лист 14.

Клапчук В.М. ПРОИЗВОДСТВО СТРОИТЕЛЬНЫХ МАТЕРИАЛОВ, СТЕКЛА И СОЛИ НА ГУЦУЛЬЩИНЕ ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ XIX – ПЕРВОЙ ТРЕТИ XX ВЕКОВ. Гуцульщина богата на разные полезные ископаемые. В первую очередь, – это нефть, поваренная и калийная соли, строительные камень и глина, кварцевые пески, железные руды и прочие. Важными для промышленности были и водные ресурсы. Производство продукции из местных полезных ископаемых известно еще из средневековья, но промышленным его можно считать только с конца XIX – начала XX веков. В статье отображены вопросы состояния и проблем производства строительных материалов, стекла и соли, применения силы воды на Гуцульщине, особенно в ее северной части. Характеристика промышленного производства базируется, в первую очередь, на оригинальных детальными материалах автора по верхнему Припутью и данные архивов – по Восточной Галичине.

Ключевые слова: Гуцульщина, Восточная Галичина, производство, поваренная соль, стекло, кирпич, черепица, карьер, мельница.

Klapchuk V.M. PRODUCTION OF CONSTRUCTIVE MATERIALS, GLASS AND SALT IN GUZULSHYNA AT THE SECOND PART OF XIX – THE FIRST THIRD OF XX CENTURIES. Guzulshyna is rich on various resources. First of all they are: oil, kitchen and potassium salt, constructive stone and clay, quartz sand and iron-ore etc. Water resources are of great importance for enterprises. Products manufacture from local resources is famous since medieval times, but it has become industrial one just from the end of XIX- at the beginning of XX centuries. The article reveals state and problems of constructive materials' production, glass and salt, applying of water force in Guzulshyna, especially in the northern part. First of all, the characteristic of industrial production is based itself on the author's original detailed materials from Upper Prut and archives files about Eastern Galychyna.

Key words: Guzulshyna, Eastern Galychyna, production, kitchen salt, glass, brick, tile, quarry, mill.

Клапчук Володимир Михайлович, доктор історичних наук, кандидат географічних наук, завідувач кафедри готельно-ресторанної та курортної справи Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Тел. моб. 80509669229 e-mail: volodymyr_klapchuk@ukr.net